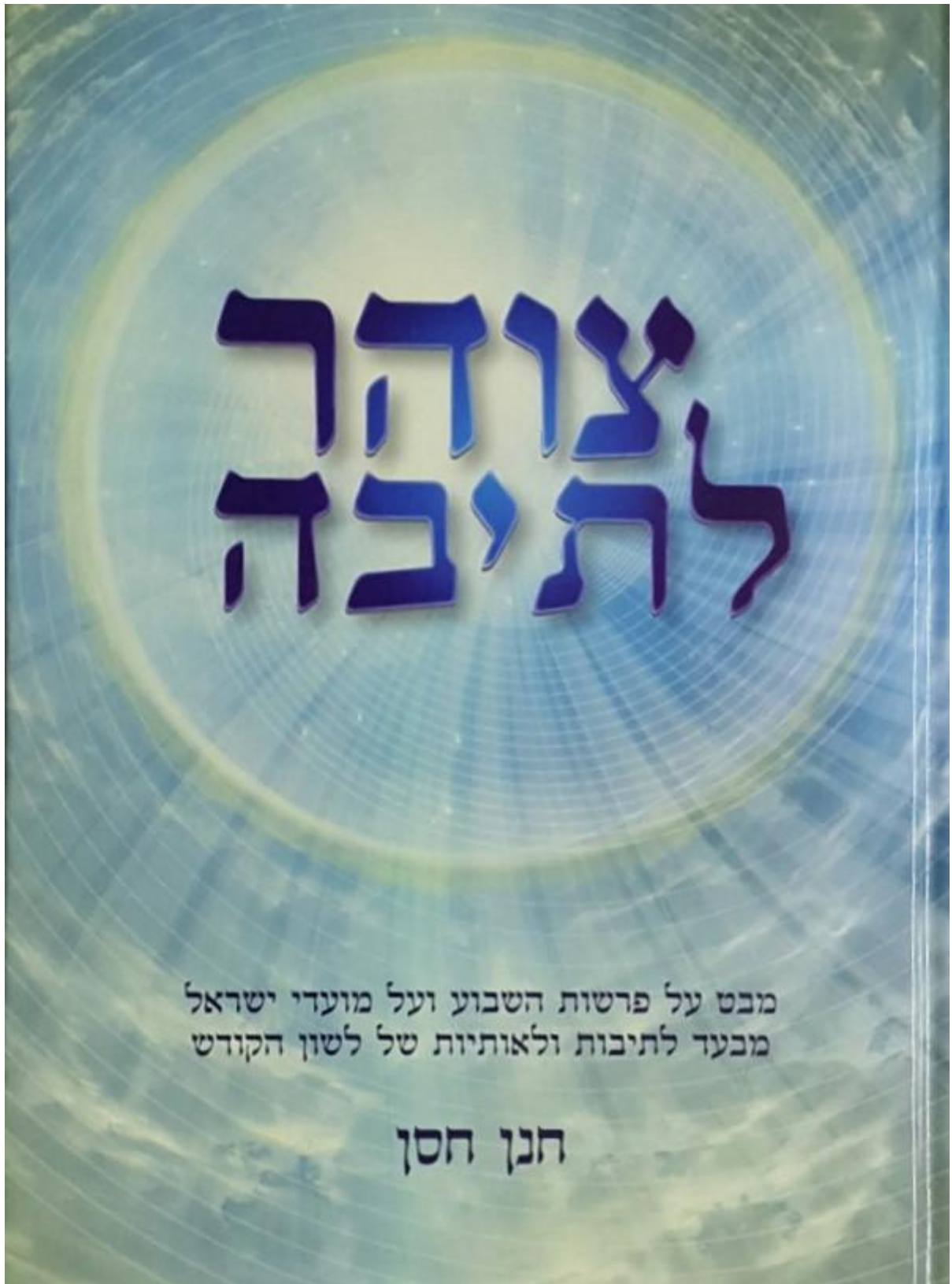

פרשת ראה

צִדְדֵי תַעֲשֶׂה לַתּוֹרָה – רֵאָה

רֵאָה אֲנֹכִי נִתֵּן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה... – מה לפרשתנו ולחודש אֶלּוּל?

מעניין לשים לב לזיקה ההדוקה הקיימת בין פרשתנו ובין חודש אֶלּוּל. פרשה זו נקראת תמיד ב"שבת מברכים" לחודש אֶלּוּל, (כפי שקורה השנה), או בשבת ראש-חודש (אֶלּוּל). מה, מלבד לוח השנה, קושר בין פרשת רֵאָה ובין חודש אֶלּוּל? ועוד נכון לשאול לגבי הפסוק הפותח את הפרשה: "רֵאָה אֲנֹכִי נִתֵּן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה". שהרי לכאורה, כוונת הכתוב היא שעל האדם להתבונן בחלופות שהקב"ה מציב בפניו, הברכה והקללה, ולבחור ביניהן. לפיכך, נכון היה להקדים את פעולת הנתינה: "אֲנֹכִי נִתֵּן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה", ורק לאחר מכן לצוות על ההתבוננות שלנו. אך ממיקומה בפועל של המילה רֵאָה, משתמע כאילו הקב"ה מבקש שנתבונן כיצד הוא נותן, ולא בחלופות הניתנות?

כדי להשיב, נעלה לשורש השם 'אֶלּוּל', שם שאינו מופיע במקרא ומקורו בבלי, כשמותיהם של יתר החודשים העבריים. לכאורה, אין לנו מה לחפש בתחום זה, אלא שלדברי חז"ל, סוף מעשה במחשבה תחילה. השמות הבבליים ניתנו (בהשגחה אלוקית) לחודשי השנה, הרבה לפני שהם יובאו מגלות בבל ע"י השבים ארצה. השמות צפנו כבר בחובם גם משמעות מהותית מיוחדת בעבור עם ישראל, משמעות שתתגלה רק מאוחר יותר. דוגמא לכך היא חודש נִיסָן, מלשון נִיצָן, "הַנִּצָּנִים נָאָו בְּאֶרֶץ", שם ההולם את "חֹדֶשׁ הָאָבִיב". רמזים נוספים הטמונים בשם נִיסָן, הם הניסים הגדולים שנעשו בו לעם ישראל, בצאתם ממצרים וגם העובדה שחודש נִיסָן מורם על נס, ביחס לשאר החודשים: "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם לְרֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה".

ומה עם חודש אֶלּוּל? הארמית היא שפה אחת ללשון הקודש, ששימשה בדורות מסוימים גם כשפת אם בעם ישראל, וניתן להיעזר בה להבנת שורשי מילים בלשון הקודש. בפרשת המרגלים הקב"ה מצווה את משה "שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיַּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן", ואונקלוס מתרגם/מפרש את המילה "וַיַּתְּרוּ" לארמית "ויאללון", משורש א.ל.ל, במשמעות של חיפוש. כלומר שעניינו של אֶלּוּל הוא חיפוש. אך נותרה השאלה: מה עלינו לחפש?

חכמינו מצאו רמזים רבים במקרא לשמו של חודש אֶלּוּל. המפורסם שבהם בנוי על ראשי התיבות (משיר השירים) "אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי". שיר השירים מוגדר ע"י חז"ל כקודש קודשים, שיר שבא לתאר, על דרך המשל, את האהבה שבין הקב"ה וכנסת ישראל, לאהבה שבין הדוד ורעייתו. למי שקורא את שיר השירים בפעם הראשונה, קשה לעכל את השימוש בשם דוֹד, כשם המגדיר בעל אוהב. הבחירה בשם זה אינה מחוּוֹרֶת כנראה גם לרבים מהקוראים את שיר-השירים מידי ערב שבת, כנהוג בקהילות ספרד. אם מדובר בדוד השכיח, אחי האב או האם של העלמה הצעירה, יש מקום לכאורה, לשאול מה לו ולה? האם אין בכך גילוי עריות? על פי ההלכה, לא זו בלבד שנישואים של דוד לאחייניתו מותרים, אלא שהגמרא מציינת לשבח נישואין כאלה, "והנושא את בת אחותו עליו הכתוב אומר: אִזָּ תִקְרָא וְהָ יַעֲנָה תִשָּׁע וַיֹּאמֶר הִנְנִי". כדי להראות שנישואין כאלה עשויים להיות מוצלחים מאוד, נביא כדוגמא את אברהם אבינו, שנשא את אחייניתו שרה, בתו של הרן אחיו. גם יצחק היה דוד ברמה שנייה, של רבקה אשתו, ויש עוד דוגמאות רבות. כיום אומנם לא מקובל לערוך נישואין כאלה, בשל הסיכונים לפגמים מולדים בצאצאים. ונשאלת השאלה, איזו מעלה ניתן למצוא בזיווג שכזה?

נישואין של דוֹד עם אחייניתו יוצרים קשר מיוחד, שאינו קיים בזיווג רגיל. הדוֹד הוא קרוב המשפחה הקרוב ביותר של האחיינית, שנישואיו עימה אינם בגדר גילוי עריות. מדובר במעין אהבה דו-מימדית. קיימת האהבה הראשונית והטבעית הנובעת מקשר הקירבה המשפחתי. יש כאן מעין יחס אבהי, אך זה אינו מחייב אותה באותה מידה של יראה וריחוק כפי שמתחייב ביחסה אל אביה. כאשר נולד שידוך רגיל, ניתן לזקוף חלק גדול לזכותה/לחובתה של העין, המחפשת אחר היופי החיצוני והלבוש וגם הולכת שבי אחר "כושר המשחק" של בן/בת הזוג. האוזן מתרשמת מערבות הקול, מדרך ההתנסחות וכיו"ב, אך משקלן של הדעות בנושאים מהותיים ושל המידות, אף אם הם באים לידי ביטוי, קטן יחסית. למרות אמונתו של החתן, בבחירה המוצלחת שעשה, עדיין סביר להניח שבסתר ליבו מקננים חששות, שמא מצויים בכלה צדדים נסתרים שאינם מוכרים לו עדיין. לאחר החתונה ובהדרגה, הוא זוכה להכיר את כלתו, כאשר הם נפתחים יותר, זה לזו, ומגלים לאט לאט את הצדדים הפנימיים החבויים בהם.

הדוֹד לעומת זאת מכיר ומלווה את אחייניתו מרגע היוולדה. היא לא יכולה "לעבוד עליו", ולהציג את עצמה באור השונה ממהותה. ללא כל כוונה מלכתחילה, הדוד המצוי לא מעט במחיצת בני המשפחה, מודע מקרוב לפעילותה ולתרומתה במסגרת המשפחה, ליחסה אל הזולת ולדרך שבה היא מקבלת את המציאות המשתנה. אם הוא מגלה לאורך השנים שתוכה כברה, ומעלותיה ומידותיה הטובות (שאינן ניכרות כלפי חוץ בשל צניעותה) גלויות לפניו, אזי אהבתו כלפיה מתגברת ועולה. בעיניו, אין טובה ממנה לשמש כרעיה בעבורו ולהיות אם מסורה לילדיו. עימה הוא יוכל לבנות את ביתם על יסודות איתנים של אהבה אמיתית, המבוססת מלכתחילה על יושר ואמון הדדי ועל מידותיה והליכותיה הטובות. עוד קודם למחשבה על קשרי נישואין, הוא דאג לה כדוֹד ורצה את טובתה, ולאחר הנישואין, על אחת כמה וכמה. בזיווג זה לא צפויות מחלוקות עם בני משפחתה, שהרי הם בעצם גם בני משפחתו, וכולם רוצים את טובתם של בני הזוג. הקשר ביניהם מתעצם והופך להיות קשר כפול, גם משפחתי וגם קשר אישות. הדברים נכונים באותה מידה גם ביחסה של האחיינית אל דודה, האהוב והאוהב, המעודד, התומך והמכבד, המוצא לו מקום חם בליבה.

גם אם לא נתייחס אל המילה **דוד** כמייצגת את אחי האב או האם, עדיין **הדוד** ורעייתו מייצגים אהבה ממדרגה גבוהה מאוד, ברה וזכה, שבין בני זוג. כיצד מוצאת אהבה זו את ביטוייה במילה **דוד** ובאותיות המרכיבות אותה, ומה ניתן ללמוד מהמילה **דוד**, על הדרך בה ניתן להגיע למדרגה זו? במילה **דוד** מצויים סממנים המרמזים על זוגיות ואהבה. היא בנויה כמילה סימטרית, וגם אם נקרא אותה משמאל לימין, נקבל **דוד**. הדבר מרמז על אהבה **הדדית** בין שני בני הזוג. הצירוף של שתי האותיות הראשונות של המילה, נותן את המילה **דו**, אך גם צירופן של שתי האותיות האחרונות, משמאל לימין, נותן **דו**. המילה **דו** אינה מופיעה המקרא כמילה עצמאית, אך ניתן למצוא אותה בתלמוד כמילה ארמית שמשמעה שניים או זוג. אך אם נחפש במקרא, נוכל למצוא רמז למשמעות זו בשמו של העוף הלא טהור, **הדוכיפת**, וכפי שמובא בגמרא, המקור לשמו הוא העובדה שכרבותו **כפולה**, **דו-כיפת** (כיפות). ניתן לראות באות **ד'** הימנית, שבמילה את הבעל האוהב ובאות **ד'** השמאלית את רעייתו האוהבה, ובתווך אנו מוצאים את האות **ו'** שתחום התמחותה העיקרי הוא חיבור **(ו')** החיבור). מדוע דווקא האות **ד'** נבחרה לייצג (במילה **דוד**) את בני הזוג האוהבים?

לאות **ד'** שתי משמעויות עיקריות, המתחברות במקרה דנן. ערכה המספרי של האות **ד'** הוא ארבע. המושג **"ד'** אמות" חוזר על עצמו בתלמוד ובהלכה בהיבטים שונים. אחד מהם הוא **"ד'** אמותיו של אדם", השטח הסמוך לאדם ומייצג את סביבתו הקרובה, מעין תיחום פרטי. כוחם ההלכתי של **ד'** אמות אלה חזק עד כדי כך, שעל פי ההלכה **"ד'** אמותיו של אדם קונות לו" (בסייגים המתאימים). אם אדם נמצא ברחוב שאין בו הרבה עוברים ושבים, והוא רואה מציאה בד' אמותיו (ומחוץ לד' אמותיו של האחר), הוא יכול לזכות בה, מבלי שיצטרך אפילו להרים אותה. לפני הנישואין שומר כל אחד מבני הזוג על תחומו הפרטי ומסתגר בד' אמותיו, מבלי לאפשר למישהו אחר להיכנס אליהן.

וכאן, באה לידי ביטוי האות **דלת** במשמעות של **דלת**, הסובבת על צירה. כדי להגיע למדרגה של **דוד ורעיה**, על כל אחד מבני הזוג לפתוח את **הדלת** הסגורה, שמעבר לה הוא מסתגר ב**דלת** אמותיו. עליו לפתוח אותה לעבר האות **ו'**, להיפתח כלפי החיבור עם בן זוגו, כדי לבנות יחידה משותפת ללא חסימות וחציצות. הנהגה זו מובעת באמירתה התמה של הרעיה **"אני לדודי ודודי לי"**. במקום להסתגר, עלי להיפתח לקראתו ולא להמתין לפתיחת הדלת מצד בן הזוג. רמז נוסף להנהגה הנכונה, מספקת לנו האות **דלת** המייצגת גם את **הדל והדלות**. אל לו לבן הזוג לראות עצמו כעשיר מבן זוגו, בממון או בכישורים, אלא להיפך, עליו לראות עצמו **כדל** מהשני, כמי שיש לו מה לקבל מהשני, וממילא להאזין לדבריו, ולכבד את דעותיו. וכיצד כל זה משתקף בחודש אלול ובפרשתנו?

שיר השירים מביע כיסופים וכמיהה עזה של הרעיה – כנסת ישראל, לדודה – הקב"ה, וגם של הדוד לרעייתו. הרעיה מבקשת ומחפשת את דודה, היא מוכנה לכתת את רגליה ולעשות את כל הנדרש כדי למצוא **"אקומה נא ואסובבנה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שְׁאֵהָבָה נִפְשִׁי"**, אך בשל בעיות של **"תזמון"**, **"בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מְצֵאתִי"**. ואז נוצר מצב הפוך, **"אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַחִי לִי אֲחֹתִי יִנְתִּי תַמְתִּי"**. בפסוק זה אנו יכולים לראות את השמות החיבה השונים בהם קרויה הרעיה, שמות המייצגים זוויות חיבור שונות שביניהם. אך בשל חולשה אנושית רגעית, היצר מצליח להגניב לראשה של הרעיה מחשבות המרפות לרגע את ידיה וגורמות לה להחטיא את המטרה, **"פִּשְׁטִי אֶת כְּתָנִי אֵיכָכָה אֶלְבָּשְׁנָה רִחְצִיתִי אֶת רִגְלֵי אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם"**. כאשר היא כבר מצליחה להתגבר על היצר המסית, **"פִּתַּחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי"**, אך מסתבר שכבר מאוחר, **"וְדוֹדִי חִמַּק עֵבֶר"**. בברירת העולם, מלשון העלם, הקב"ה את עצמו בבנותו את **"חוקי הטבע"**, ומבקש שנחפש אחריו, **"קְרוֹב ה' לְכָל קָרְאִיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאוּ בְּאֵמֶת"**. אך עם הצד הגשמי והייצרי, זה לא כל כך פשוט לקרוא לקב"ה באמת. וכפי שאומר הנביא ישעיהו לקב"ה, **"אֲכַן אֶתָּה אֶל-מִסְתָּרֶיךָ"**, הקב"ה מלך העולם ספון בארמונו, ולנו, שבגדינו אינם זכים, לא קל לזכות בכל האישורים והרישיונות כדי להגיע ללשכתו.

הנביא ישעיהו מציע לבעיה זו פתרון פשוט יחסית, **"דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיטּוֹ קְרוֹב"**. יש מועדים בהם המלך זמין ונגיש ללא כל מחסומים ובדיקת רישיונות. חודש **אָלוּל**, **"חודש הרחמים והסליחות"**, הוא חודש שבו **"השמים פתוחים"**. כל פנייה כנה שלנו מגיעה ישירות אל הקב"ה ללא תחנות ביניים ומבלי להיפסל בשל **"העדר בול"** או אי-עמידה ב**"פרוצדורה"** התקפה ברוב ימות השנה. כאן מתקבלת התשובה לפשר הפתיחה המוזרה של פרשתנו **"רָאָה אֲנִי"**. הקב"ה אינו מבקש מאיתנו רק לבחור בין הברכה לקללה, אלא קודם כל **לראות ולחפש אותו (אֲנִי)** בתוך המציאות. בחודש אלול, חודש החיפוש (ויאללון), הראייה הזו הופכת להיות אפשרית מתמיד, כי **"המלך בשדה"**. הקב"ה עוזב את **"ארמונו"** ויורד אל העם, לשדה, וכל אחד יכול לגשת אליו, לבקש בקשות מיוחדות, ואף להצטייד ב**"אישורים"** שיאפשרו לו להגיע אל לשכתו גם לאחר שהחודש הסתיים והקב"ה שב לארמונו.

דבר חסידות

מדברי ה**"צמח צדק"**: דרך המוסר היא – לשבור (את הגוף והנפש), דרך החסידות – להסביר. דרך המוסר היא – להשפיל ולהנמיך, דרך החסידות – להגביה ולרומם (לחפש את נקודות האור בכל דבר או אדם). דרך המוסר – לחטט בפסולת (חסרונות, ליקויים, עבירות), דרך החסידות היא – למצוא את הכוחות החבויים (באדם), שבאמצעותם ניתן לרפא את מומי בני האדם, ולעורר את רוחם אל הנעלה והמעודן. (ספר השיחות, אדמ"ר הרי"צ)

שבת שלום ומבורך
ח נ ו ח

כדי לקבל את הגיליון במייל או במסרון, פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.